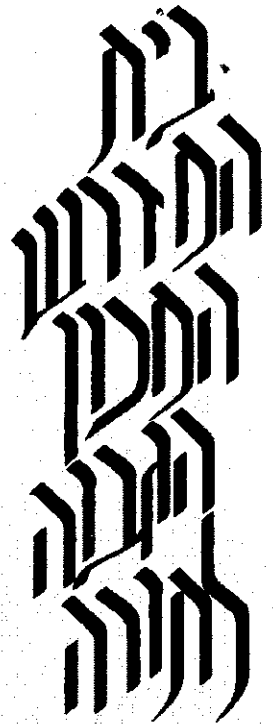

שיעור מיוחד – כתבי רבי צדוק הכהן מלובלין

פרי צדיק לפרשת ויגש – אות ב

וזה שאמרו (בראשית רבה צ"א, י') מעולם
לא אמר יעקב אבינו דבר של בטלה אלא כך
אמר הקב"ה אני עוסק להמליך את בנו
במצרים והוא אומר למה הרעותם לי וכו',
והיינו שיעקב אבינו ע"ה ידע בודאי שכל
הסבות מה' יתברך ולא תלה כלל בבחירתם
ומעשיהם שלא בגזירת ה' יתברך ומה שאמר
למה הרעותם לי היה כוונתו שעל כל פנים
הסיבה שהרעותם לי להגיד לאיש היה על ידי
עוונותיכם דמי חשיד קודשא בריך הוא דעביד
דינא בלא דינא (ברכות ה' ב) וזה שאמרו
שמעולם לא אמר יעקב אבינו דבר של בטלה.
רק אמר הקב"ה אני עוסק להמליך את בנו
במצרים והוא אומר למה הרעותם לי, והיינו
שהיה לו לידע שבודאי הוא לטובה ואינו
בכלל רעה שיאמר למה הרעותם לי. שבאמת
אני עוסק להמליך את בנו במצרים ואף
שכבר מלך יוסף כתשע שנה במצרים. אך
באמת לא היה מלך רק משנה למלך ומה
שמשל על מצרים לא נחשב. והעיקר שהיה
הקב"ה עוסק שיבואו כל השבטים שהיו כלל
כנסת ישראל ויוסף מלך עליהם שהשתחו לו
ועליהם היה יוסף מלך ממש. ואף אחר
פטירתו של יעקב אמרו הננו לך לעבדים וכן
יעקב צוה יוסף אל יטען שהוא מלך (במדבר
רבה ב', ח') וזה שאמרו להמליך את בנו
במצרים הודא דאת אמר נסתרה דרכי וגו'.

ואחר כך אמר אדוני שאל את עבדיו וגו'
והתכוון לה' יתברך שמה ששאל המושל יודע
אני שהיה בגזירתך וכאילו ה' יתברך השואל,
ונאמר אל אדוני וגו' גם מה שהשבנו להמושל
היה גם כן בגזירתך והיית עם פינו וגם אנחנו
ידענו שהסיבה מאתך. ותאמר אל עבדיך וגו'
שגזרת כן שיצוה להביאו. ועל זה אמרו ונאמר
אל אדוני לא יוכל הנער לעזוב את אביו וגו',
והיינו שרצינו לעורר רחמין שתטה לב
המושל שיחדל מלבקש מאתנו להוריד את
אחינו ולא הועיל רק בגזירתך השיבונו
המושל אם לא ירד וגו' והם כמו דברך וזהו
שנאמר ותאמר וגו', ויהי כי עלינו וגו' ונגד לו
את דברי אדוני, היינו שקראו כל דברי המושל
על שם ה' יתברך שהוא היה הסיבה לזה כמו

ויגש אליו יהודה. במדרש רבה (פרשה זו צ"ג,
ו') רבי יהודה אומר הגשה למלחמה רבי
נחמיה אומר הגשה לפיוס רבנן אמרו הגשה
לתפילה וכו', רבי אלעזר אמר פשט להון אם
למלחמה אני בא אם לפיוס אני בא אם
לתפילה אני בא. והנה ביעקב עם עשו איתא
שהתקין עצמו לדורון ולתפילה ומלחמה אך
שם דורון ותפילה נזכר בכתוב ומלחמה נרמז
במה שנאמר והיה המחנה הנשאר לפליטה
בעל כרחו. ולא הוצרך לו ולכן לא נזכרה. מה
שאינן כן כאן שנזכר רק דברי פיוס. ומלחמה
יכול להיות שבאם לא היה מתפייס היה נלחם
אבל תפילה לא הוזכר כאן כלל. ואמרנו
שהוא על פי מה שכתב הרמ"ע בנחמיה
דכתיב (נחמיה ב', ד') ואתפלל אל אלהי
השמים ואומר למלך וגו', ולא הוזכר תפילתו
ופירש שדבריו שדיבר למלך נתכוון בלבו
לתפילה לה' יתברך והמלך היה סבור שאליו
מדבר. וכן יש לפרש כאן אך שם יתכן שמה
שאמר אם על המלך טוב נתכוון לשמים על
מלך מלכי המלכים וכן מה שאמר ואם ייטב
עבדך לפניך אשר תשלחני וגו' נתכוון לה'
יתברך. אבל כאן שיש מאמר ארוך צריך
להבין איך היו הדברים בכוונה להתפלל לה'
יתברך.

אכן יש לפרש מה שנאמר ידבר נא עבדך דבר
באזני אדוני וגו' נגד ה' יתברך. ומה שנאמר
כי כמוך כפרעה גם כן לה' יתברך ועל דרך מה
שנאמר (משלי כ"א, א') פלגי מים לב מלך
ביד ה' וגו', והיינו שנתכוון לומר לה' יתברך
שידעתי שכל מה שיעשה פרעה הוא רק
מעשה ירך ותפס פרעה שהוא שם המלוכה
וגם יוסף בכלל שהיה משנהו. וגם אמר לשון
כפרעה כדי שיתכן לשון זה נגד יוסף לפי
הכוונה השניה. ולנגד ה' יתברך התכוון שיודע
שכל הדיבורים והפעולות שפעל יוסף שכינהו
בשם פרעה על שם המלוכה הוא רק מה'
יתברך. ומלך הוא מרכבה למדת מלכות. ואף
במלכי עכו"ם הוא גם כן ביד ה' רק הוא
כבחינת גלות השכינה שצריך להיות הפעולה
על ידם.

שנאמר לב מלך ביד ה' וכן יתפרש כל הפרשה לעומת ה' יתברך.

ועל פי זה יש לפרש מה שאמר כאן ואחיו מת 5
ורש"י פירש שמפני היראה הוציא דבר שקר מפיו וכו', ולבד מה שהקשינו איך יכחיש דבריו הראשונים גם למה נתפחד שיצוה להביאו הלא אמרו שאיננו ומהיכן יקחוהו. לבד זה קשה איך יתכן שיכתוב הכתוב דברים בדאים שאמר. ואף שהוא אמר מפני היראה לא היתה התורה 10
כותבת דבר בדאי. וכמו שאמרו (תנחומא תולדות א') גדול השלום שדיברה התורה דברי בדאי מפני השלום ואיזה כה תאמרו ליוסף וגו' ואין אנו מוצאים שצוה וכו'. ומה קשה לו הא המעשה היה אמת שדיברו כן השבטים ליוסף. 15
אך כיון שלא היה דבר אמת אף שהם אמרו מפני איזה טעם לא היתה התורה כותבת דבריהם כיון שהיו דברי בדאי. אלא על כרחך שבא ללמדנו שהם עשו כהוגן לומר כן מפני השלום. ואם כן בכאן אם אמר יהודה דבר שקר 20
מפני היראה איך יכתוב זה בתורה וכאן לא למדנו דבר חדש מזה.

אכן יש לומר בזה שיהודה כיון שראה שרוצה המושל לפי דעתו לתפוס את בנימין ויאבד הוא חס ושלום שתי עולמות. אז עלה בדעתו שבודאי 25
נתקלקל יוסף במצרים וכיון שנתגלגל דבר כזה על ידו שנמכר יוסף למצרים ונתקלקל חס ושלום גדול עווננו מנשוא. ועל זה התמרמר מאד ואמר ואחיו מת והיה כוונתו על דרך מה שאמרו (ברכות י"ח ב) רשעים שבחייהן קרויין מתים 30
ושב על זה בתשובה והתודה בזה. ונתיירא פן כשיניח את בנימין במצרים פן גם הוא יתקלקל כאחיו. וזה שאמר והיה כראותו כי אין הנער ומת והיה כוונתו גם על בנימין שיתקלקל שזה נקרא מיתתו. וגם על יעקב וכמו שנאמר והורידו 35
עבדיך וגו' והתפלל ועתה ישב נא עבדך תחת הנער עבד לאדוני. והיה כוונתו לה' יתברך שטוב יותר שהוא יושאר במצרים והוא בטוח בעצמו שלא יתקלקל במצרים ויהיה עבד לאדוני רצה לומר לה' יתברך והנער יעל עם אחיו.

ועל פי זה יובן מה שדרשו (בראשית רבה צ"ג, ב') כי הנה המלכים זה יהודה ויוסף עברו יחדיו זה נתמלא עברה על זה וזה נתמלא עברה על זה 40
וכן איתא בזוה"ק (פרשה זו ר"ץ א) אתרגיזו כחדא ואתרגיזו דא בדא וכו', ובפסוק לא נמצא כלל שהשיבו יוסף וגם בדברי יהודה לא נמצא בפירוש דברי כעס. ואף אם נאמר שנמצא ברמז מכל מקום על כל פנים תיקשי מנא ליה להמדרש רבה וזוה"ק שיוסף גם כן נתמלא עברה על יהודה. אך על פי האמור יש לומר 50
דכיון שאמר ואחיו מת שנתקלקל יוסף לפי דמיונו בודאי נתמלא עברה על יוסף במקום

שהוא. וכן יוסף נתמלא עברה על יהודה שחשדו ולא דן אותו לכף זכות ותיכף כשנתמלא יוסף עברה על יהודה כששמע הדיבור ואחיו מת כבר 55
שב באותו רגע לדבר אמת. ואף שאינו חס ושלום לפי המכוון של יהודה שנתקלקל להיות חשוב כמת חס ושלום. אך על כל פנים היה הסתלקות רוח הקודש שהוא גם כן כבחינת מיתה על דרך מה שנאמר ותחי רוח יעקב אביהם. שהוא שמקודם שהיה בעציבו נסתלק 60
ממנו רוח הקודש כמו שמובא בזוה"ק (ח"א קצ"ו סע"א) וזהו עיקר החיים. ואמרו (פסחים ס"ו ב) כל אדם שכועס וכו', אם נביא הוא נבואתו מסתלקת ממנו. ואיתא בזוה"ק (ח"ב קפ"ב סוף ע"א) טורף נפשו באפו איהו טרף 65
ועקר נפשיה בגין רוגייה וכו'. ולכן נכתב עליו בתורה ואחיו מת שהיה בו זו הרגע כעין בחינת מיתה שהוא הסתלקות החיים. והיינו שהיה לו אז כרגע הסתלקות רוח הקודש והשכינה. ומזה גופא שנכתב בתורה ואחיו מת ובודאי לא 70
תכתוב התורה דברי בדאי מזה הוכיחו בזוה"ק ומדרש רבה שיוסף נתמלא עברה על יהודה ועל כן נכתב בתורה ואחיו מת.

ועל כן דרשו כי הנה המלכים זה יהודה ויוסף. דמלך מרכבה למדת מלכות כידוע ומלכות הוא רוח הקודש וכמו שנדרש (מגילה י"ד ב) ותלבש 75
אסתר מלכות שלבשתה רוח הקודש ודוד המלך ע"ה ושלמה המלך ע"ה היו מרכבה למדת מלכות שהיו שורש חכמה תנאה תורה שבעל פה שהוא בחינת רוח הקודש כלומר רוח מההוא קודש דלעילא כמו שמובא בזוה"ק (ח"ג ס"א ריש ע"א) וזהו כי הנה המלכים יהודה ויוסף שהיו בעלי רוח הקודש נועדו עברו יחדיו ונסתלקה רוח הקודש מהם כרגע כשנתמלאו עברה זה על זה וזה נרמז בתורה במה שנאמר ואחיו מת 85
כאמור. וכיון שהתפלל יהודה תפילה זו ונתחרט בלב נשבר על שגרם לזה ושב ואמר שהוא בטוח שהוא יהיה עבד לאדוני שלא יתקלקל במצרים. ובודאי כיון שנכתב זה בתורה האמת כן הוא שהוא בטוח שיהיה עבד ה' וזה עיקר התשובה שיעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם וכמו שכתב הרמב"ם (הלכות תשובה פרק ב' הלכה ב') ולכן כתיב מיד ולא יכול יוסף להתאפק שתיכף נצמחה הישועה שה' יתברך 95
החיש עליו להתגלות ועל דרך מה שנאמר (ישעיה ס', כ"ב) אני ה' בעתה אחישנה שכשיבוא העת הקב"ה מחיש ישועה לעמו שלא יתעכב אף כמו רגע: